

Φωτογραφία φύσης & δεοντολογία! Οι κανόνες του παιχνιδιού

by περιοδικό ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ in Know How, Φωτογραφία φύσης, Φωτοσχολείο
Tags: Οι κανόνες, Φωτογραφία φύσης & δεοντολογία

Με τη στενή και μάλλον παλαιότερη άποψη, ως άγρια ζωή ορίζονταν κυρίως οι ζωικοί οργανισμοί που διαβιούν σε μια περιοχή. Σήμερα όμως ο όρος περιλαμβάνει όλους τους οργανισμούς (ζώα, φυτά, μύκητες) που βρίσκονται σε μια περιοχή της γης μέσα από φυσικές διεργασίες, χωρίς δηλαδή να έχει παρέμβαση ο άνθρωπος για την εμφάνισή τους. Στην εποχή μας βέβαια, είναι γνωστό ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες επηρεάζουν την άγρια ζωή σε όλο τον πλανήτη σε μικρό ή μεγάλο βαθμό. Αν παραδείγματος χάριν σκεφθούμε την επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο κλίμα καταλαβαίνουμε αμέσως πως μπορεί να γίνεται αυτό.

ΚΕΙΜΕΝΑ – ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΠΑΝΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Φωτ. ανοίγματος.: Κυκλάδες, Μεσογειακή Φώκια (*Monachus monachus*)

Πολύ πριν την εφεύρεση της φωτογραφίας η απεικόνιση της άγριας ζωής απασχόλησε τον άνθρωπο τόσο για καλλιτεχνικούς, όσο και για επιστημονικούς ή άλλους σκοπούς. Η απεικόνιση οργανισμών (με σκίτσα και ζωγραφιές) ήταν μέσα στη ρουτίνα της δουλειάς των φυσιοδιφών και των πάσης φύσεως μελετητών και παρατηρητών της άγριας ζωής. Ο Δαρβίνος κατά τη διάρκεια του περίφημου ταξιδιού του στα νησιά Γκαλαπάγκος το 1835, όπου και εμπνεύστηκε τη θεωρία της εξέλιξης, εκτός από τις λεπτομερείς σημειώσεις, δημιούργησε πλήθος σχεδίων που απεικόνιζαν τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των οργανισμών που συναντούσε για πρώτη φορά. Προφανώς αν είχε στη διάθεσή του μια φωτογραφική μηχανή θα είχε επιστρέψει με εκατοντάδες αν όχι χιλιάδες φωτογραφικά καρέ. Την εποχή εκείνη όμως η εφεύρεση της φωτογραφίας ήταν μόλις στα σπάργανα. Σήμερα η φωτογραφία άγριας φύσης απασχολεί πάρα πολλούς φωτογράφους, ερασιτέχνες και επαγγελματίες σε όλο τον

κόσμο. Η φωτογραφία άγριας φύσης μπορεί να έχει πολλούς διαφορετικούς σκοπούς: καλλιτεχνική δημιουργία, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και φυσικά επιστημονική τεκμηρίωση.

Άλιμος, Γερακίνα (*Buteo buteo*) στο Συμμαχικό Στρατιωτικό Νεκροταφείο

Η βιοποικιλότητα

Η ζωή στον πλανήτη μας χαρακτηρίζεται από εκπληκτική ποικιλία. Υπολογίζεται από περίπου 8,7 εκατομμύρια διαφορετικά είδη ζουν πάνω στην Γη (εξαιρουμένων των βακτηρίων). Όπως ήδη αναφέρθηκε η άγρια ζωή επηρεάζεται πια στο σύνολό της από τον άνθρωπο. Το συνολικό αποτέλεσμα της επίδρασης αυτής είναι αρνητικό καθώς ο σημερινός ρυθμός εξαφάνισης ειδών από τον πλανήτη έχει υπολογιστεί ότι είναι 1000 φορές μεγαλύτερος από ότι στο παρελθόν. Μάλιστα δυσσώωνες προβλέψεις για το μέλλον ανεβάζουν τον ρυθμό εξαφάνισης των ειδών σε 10.000 φορές μεγαλύτερο από αυτόν του παρελθόντος! Έτσι εδώ και μερικές δεκαετίες εντείνονται οι προσπάθειες για την αναστροφή αυτής της πορείας μέσω της προστασίας φυσικών περιοχών αλλά και μεμονωμένων ειδών. Έτσι σήμερα μιλάμε πολύ συχνά πια για προστατευόμενες φυσικές περιοχές και προστατευόμενα είδη. Η φωτογραφία παίζει πολύ σημαντικό ρόλο τόσο στην επιστημονική μελέτη όσο και στην προστασία της άγριας ζωής, συμβάλλοντας καθοριστικά στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού.

Ο δεοντολογικός κώδικας

Καθώς και η φωτογραφία άγριας ζωής είναι μια δραστηριότητα που έχει αναπτυχθεί εντυπωσιακά τις τελευταίες δεκαετίες και ασχολούνται με αυτήν εκατομμύρια φωτογράφοι σε όλο τον κόσμο (επαγγελματίες και ερασιτέχνες), φάνηκε η ανάγκη να διατυπωθεί ένα ηθικό πλαίσιο για τη φωτογράφιση της άγριας ζωής ώστε να αποφευχθούν πιθανές αρνητικές επιδράσεις πάνω σε αυτήν. Αξίζει λοιπόν να αναφέρουμε σε μερικά χαρακτηριστικά του. Πολλοί λένε ότι ένας είναι ο βασικός ηθικός κανόνας για τη φωτογράφιση άγριας ζωής: πάνω από όλα μετράει το να μην προξενήσουμε κακό στο θέμα μας, το να επιτύχουμε μια καλή λήψη είναι πάντα σε δεύτερη προτεραιότητα. Ας δούμε όμως μια σειρά χαρακτηριστικών «ηθικών κανόνων» που θα πρέπει να έχετε στο μυαλό σας όταν βγαίνετε στο «κυνήγι» της καλής φωτογραφίας

- Καταρχήν παρατηρείτε την άγρια ζωή από απόσταση που διασφαλίζει τη δική σας ασφάλεια αλλά και τη δική της. Με άλλα λόγια να σέβεστε τις ανάγκες χώρου που έχουν τα άγρια ζώα. Αν η παρουσία σας διακόψει τη φυσιολογική συμπεριφορά του ζώου σημαίνει ότι είσαστε πολύ κοντά και θα πρέπει διακριτικά να απομακρυνθείτε.
 - Μάθετε βασικές πληροφορίες για την οικολογία και τη συμπεριφορά των ζώων που σας ενδιαφέρουν καθώς και για τους κινδύνους που τα απειλούν.
 - Αποφύγετε με κάθε τρόπο να χωρίσετε ένα μικρό από τη μητέρα του. Εκτός του ότι είναι απαράδεκτο είναι και για εσάς επικίνδυνο καθώς οι μητέρες μπορεί να γίνουν εξαιρετικά επιθετικές.
 - Μην πιέζετε ένα ζώο να αλλάξει τη συμπεριφορά του για να “στηθεί” καλύτερα στο φακό σας (π.χ. να κάνετε επίτηδες θόρυβο για να πετάξει ένα πουλί ή να ξυπνήσει ένα ζώο). Δημιουργείτε στρες χωρίς λόγο καθώς οι πιο επιτυχημένες φωτογραφίες είναι αυτές που περιγράφουν τη φυσική συμπεριφορά των ζώων.
 - Ποτέ μην ταΐζετε άγρια ζώα ή αφήνετε τροφή (ως δόλωμα για να τα προσελκύσετε μπροστά στον φακό σας). Είναι μια απαράδεκτη τακτική η οποία αλλάζει τη φυσιολογική συμπεριφορά των ζώων και τα εξοικειώνει σε μια λανθασμένη και σε πολλές περιπτώσεις επικίνδυνη κατάσταση.
 - Μάθετε να αναγνωρίζετε τα σημάδια ανησυχίας των ζώων. Να θυμάστε ότι ένα άγριο ζώο, όσο και ήρεμο αν φαίνεται, αν ξαφνικά πανικοβληθεί μπορεί να έχει απρόβλεπτη και επικίνδυνη συμπεριφορά.
 - Οφείλετε να γνωρίζετε το καθεστώς προστασίας που ισχύει για ορισμένα είδη και περιοχές. Να το εφαρμόζετε ευλαβικά, αλλά και να παροτρύνετε και άλλους φωτογράφους να το τηρούν. Μη διστάσετε να καταγγείλετε παράνομες δραστηριότητες.
 - Ποτέ μην ξεριζώνετε ή καταστρέφετε φυτά, άλλες μορφές ζωής ή ακόμη και φυσικούς σχηματισμούς.
 - Και φυσικά φεύγοντας, πάρτε τα όποια απορρίμματά σας μαζί σας.
- Μια καλή φωτογραφία μπορεί να έχει ιδιαίτερα σημαντική αξία και δεν εννοούμε χρηματική (ως γνωστό το χρήμα δεν είναι το παν στη ζωή) αλλά επιστημονική, εκπαιδευτική κ.λ.π. Αν θεωρείτε λοιπόν ότι έχετε μια καλή λήψη ενός σπάνιου ή ακόμη άγνωστου σε εσάς οργανισμού, μη διστάσετε να έρθετε σε επαφή με την επιστημονική κοινότητα ή με φορείς προστασίας της άγριας ζωής και να παραχωρήσετε τη φωτογραφία σας για επιστημονικούς, εκπαιδευτικούς ή άλλους μη κερδοσκοπικούς σκοπούς. Είναι ένας εξαιρετικός τρόπος να δείξετε τη δουλειά σας στο ευρύ κοινό και να συμβάλλετε στην επιστημονική μελέτη και προστασία της φύσης.

Φωτογραφίζοντας τη φύση

Καλά ως εδώ... Που και πως όμως μπορούμε να προσεγγίσουμε την άγρια ζωή και να κάνουμε μερικές όμορφες φωτογραφίες; Είναι προφανές ότι αν ζείτε και εργάζεστε μόνιμα στην Ελλάδα και έχετε βάλει ως στόχο να τραβήξετε μερικές καλές φωτογραφίες πολικής αρκούδας στο φυσικό της περιβάλλον, τότε μιλάμε για μια δύσκολη αποστολή που απαιτεί μεγάλη επένδυση σε χρόνο και χρήμα.

Μπορείτε βέβαια να προσεγγίσετε το θέμα φύση και πολύ πιο απλά: Ζούμε σε μια χώρα με εξαιρετικά υψηλή βιοποικιλότητα. Μέσα σε ένα μικρό γεωγραφικό χώρο και σε αποστάσεις λίγων χιλιομέτρων, μπορούμε να συναντήσουμε και να φωτογραφίσουμε εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία οργανισμών φυτών ή ζώων, μεγάλων ή μικρών, πολύ κοινών ή εξαιρετικά σπάνιων. Ακόμα και μέσα στις πόλεις και γύρω από αυτές βρίσκουμε εξαιρετικά σημαντική παρουσία άγριας ζωής (πουλιά, έντομα, θηλαστικά, φυτά). Σας προτείνω λοιπόν:

- Μάθετε για την άγρια ζωή που υπάρχει κοντά σας. Προσωπικά, είχα την ευκαιρία π.χ. να βγάλω μερικές όμορφες φωτογραφίες μιας γερακίνας (*Buteo buteo*) μόλις λίγα μέτρα από το σπίτι μου στον Άλιμο.
- Ελάτε σε επαφή με φορείς που ασχολούνται με την παρακολούθηση και την προστασία της φύσης. Θα σας δώσουν χρήσιμες πληροφορίες και υλικό ενώ κάποιοι από αυτούς οργανώνουν εξορμήσεις παρατήρησης της άγριας ζωής ή και εθελοντικά προγράμματα (όπως η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, www.ornithologiki.gr, ο Αρχέλων www.archelon.gr και η ΜΟΜ www.mom.gr).
- Ψάξτε στο διαδίκτυο και ειδικότερα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για ομάδες που έχουν δημιουργηθεί στην Ελλάδα με θέμα την παρατήρηση και τη φωτογράφιση της άγριας ζωής.
- Όταν πρόκειται να ταξιδέψετε ενημερωθείτε εάν στην περιοχή προορισμού σας, υπάρχουν τοποθεσίες όπου μπορείτε να παρατηρήσετε και να φωτογραφίσετε είδη της άγριας ζωής.
- Σε κάποιες περιπτώσεις φυτά σε βοτανικούς κήπους ή ζώα σε ζωολογικούς κήπους, σας δίνουν την ευκαιρία για όμορφες φωτογραφίες. Παραδείγματος χάρη, στις εγκαταστάσεις του Καταφυγίου της Αρκούδας του Αρκτούρου, στο Νυμφαίο (www.arcturos.gr) φιλοξενούνται ζώα που δεν μπορούν να απελευθερωθούν στο φυσικό περιβάλλον.
- Αν βέβαια το αντέχει το βαλάντιο σας, ψάξτε για οργανωμένες φωτογραφικές αποστολές στο εξωτερικό. Υπάρχουν πλέον πολλοί φορείς που το κάνουν σε όλο τον κόσμο. Βεβαιωθείτε όμως ότι τηρούν τους απαιτούμενους κανόνες δεοντολογίας και ότι -ακόμα καλύτερα- συμβάλλουν στην προστασία της φύσης.
- Τέλος ενημερωθείτε. Αν βάλετε π.χ. στις μηχανές αναζήτησης το λήμμα "Wildlife photography" θα διαπιστώσετε πολύ εύκολα τον τεράστιο όγκο πληροφορίας που είναι διαθέσιμος.

Tip

Σε περίπτωση που κινηθείτε μέσα σε προστατευόμενες περιοχές, ελάτε σε επαφή με τις αρμόδιες αρχές και ενημερωθείτε λεπτομερώς για τις ρυθμίσεις που ισχύουν. Μάθετε που μπορείτε να κινηθείτε ελεύθερα, που πιθανόν χρειάζεται ειδική άδεια και σε ποιες περιοχές δεν επιτρέπεται η πρόσβαση. Ρωτήστε αν στην περιοχή οργανώνονται ειδικές ξεναγήσεις, αν υπάρχει Κέντρο Πληροφόρησης και σχετικό υλικό, ώστε να ενημερωθείτε αν έχετε καλές πιθανότητες να συναντήσετε ζώα ή φυτά που σας ενδιαφέρουν για φωτογράφιση.

**Ο Πάνος Δενδρινός είναι Φωτογράφος-Βιολόγος PhD, Συντονιστής Δράσεων της MOM, www.mom.gr*